

<https://doi.org/10.28925/2412-124X.2024.13.9>

УДК 37.02

Віктор Ващенко

<https://orcid.org/0009-0004-2980-7550>

аспірант,

Інститут педагогічної освіти

і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,

вул. М. Берлінського, 9, 04060, Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ПОРІВНЯЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

У статті узагальнено досвід моделювання порівняльно-педагогічного дослідження та запропоновано методологічну модель в контексті освіти дорослих. Дослідження актуалізує проблематику порівняльно-педагогічного дослідження у сфері освіти дорослих в Україні в умовах євроінтеграційного суспільного розвитку. З'ясовано, що особливої ваги в окресленому аспекті набуває узагальнення і систематизація практичного досвіду країн європейської спільноти. Запропонована у дослідженні синергійна методологічна модель включає декілька рівнів – аналітико-теоретичний, інтерпретаційно-методологічний, узагальнювальний та порівняльно-результативний. Визначено оптимальні методологічні підходи для кожного із чотирьох рівнів, а також методи та інструменти їх реалізації. Досліджено потенціал застосування запропонованої методологічної моделі у практичній площині, зокрема, для дослідження системи освіти дорослих у країнах європейської спільноти. Проведено аналіз можливості використання цього досвіду з метою його впровадження в систему освіти дорослих в Україні. Досліджено потенціал інформальної освіти, що являє собою процес самоорганізованого здобуття певних компетентностей. Доведено, що будучи не обов'язково цілеспрямованою та структурованою, інформальна освіта активно сприяє розширенню професійних знань та умінь і позиціонується однією з ключових компетентностей особистості. Встановлено, що концепція інформальної освіти формує передумови для самореалізації, здобуття нових знань, умінь та навичок, підвищення вмотивованості та рівня професійної компетентності. Визначено політику та програми, які доцільно впроваджувати у відповідь на глобалізацію освіти, як інструмент максимального використання її можливостей. Реалізовано аналіз національного рівня інтернаціоналізації освіти дорослих, розглянуто його організаційні стратегії через призму цільових програм та особистісної мотивації здобувачів освіти.

Ключові слова: методологічна модель, порівняльна педагогіка, педагогічне дослідження, порівняльно-педагогічне дослідження, освіта дорослих, професійна підготовка, країни Європейського Союзу.

Вступ. Глобальні виклики сьогодення актуалізують концепцію неперервної освіти, що вбачається на сьогодні пріоритетною стратегією розвитку європейського інтегрованого освітнього середовища. Освіта дорослих наразі позиціонується процесом отримання людиною протягом життя основних видів освіти у формальній, неформальній та інформальній формах. Інтенсивний поступ України в напрямі євроінтеграційних процесів вимагає дослідження досвіду різних країн щодо освіти дорослих, для подальшої імплементації успішних практик у національній площині.

Потреба деталізації методологічної моделі порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих зумовлена невирішеністю проблематики інформального навчання в традиційній освітній системі. Інноваційна модель повинна синергізувати рівні теоретичної аналітики, методології в концепті осмислення, узагальненої інтерпретації та порівняння результатів. При цьому, модель повинна детермінувати основні методологічні підходи, методи та принципи їх реалізації, генезу проведення компаративних досліджень. Актуальність становлення та розвитку уніфікованої освіти дорослих не залишає сумнівів, а отже методологічна модель порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих потребує вдосконалення та наділення функціоналом практичної спрямованості.

Дослідженню аспектів розвитку освіти дорослих, як базису безперервного самовдосконалення фахівців приділена увага низки науковців, зокрема А. Balendr (2018), Ю. Чопик (2016). Проблематика порівняльно-педагогічних досліджень освіти дорослих, а також процесів інтернаціоналізації освітнього середовища досліджена в наукових працях Є. Хрикова (2015), О. Першукової (2016), У. Sodikov (2024), D. Papadopoulos (2023).

J. Vazić (2023) вважає, що формування методологічної моделі порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих є важливим напрямом підвищення ефективності системи освіти. Аналогічної думки дотримуються дослідники, зокрема О. Polupanenko (2010), котрі переконують, що інформальна освіта відіграє величезну роль у підвищенні рівня професійної підготовки та якості фахової діяльності.

Розробленням методологічних моделей порівняльно-педагогічного дослідження займались А. Sbruieva (1999), G. Shchuka (2012), I. Sokolova (2014), S. Tsiura (2013). На переконання А. Benavot et al. (2022), функції інформальної освіти як важливого елемента неперервної освіти дорослих мають бути покладені в основу стимулювання професійного та особистісного самовдосконалення. J. Malach (2020) переконує, що інформальна освіта відіграє величезну роль у підвищенні рівня якості фахової діяльності та результативності професійної реалізації.

Ученими схарактеризовано напрями, зміст інформальної освіти та її методичний супровід (Schweisfurth, Thomas & Smail, 2022); виявлено й обґрунтовано педагогічні умови успішної інтеграції, методологічну модель порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих (Shahjahan та ін., 2022; Hordern & Brooks, 2023; Song, Barlow & Sun, 2023).

Не применшуючи досягнень учених у межах досліджуваної проблематики, відзначимо дефіцит практичних методологічних розробок в окресленій сфері.

Матеріали та методи. У ході реалізації дослідження було задіяно ряд загальнонаукових методів, у тому числі:

- аналіз та синтез – для вивчення актуальних теоретичних концептів і наукових напрацювань щодо проблематики освіти дорослих, уточнення термінологічного апарату, оцінки впливу інтернаціоналізації на освітній процес;
- порівняння – задля систематизації концептуальних підходів до дефініції базових понять і критеріїв вибору ефективного інструментарію освіти дорослих в умовах глобалізації, ідентифікації дотичних ризиків і перешкод;
- структурно-логічний метод – із метою розроблення пропозицій щодо вдосконалення організаційного механізму.

Результати дослідження і обговорення. В умовах інноваційної трансформації суспільних процесів актуальності набуває реалізація механізму мотивації дорослих індивідуумів у напрямі систематичного, безперервного самостійного підвищення рівня індивідуальної компетентності. У низці зарубіжних країн давно було усвідомлено, що забезпечення високого рівня конкурентоспроможності фахівця на ринку праці неможливе без постійної самоосвіти та самовдосконалення (Papadopoulos, 2023).

Виокремлення порівняльної педагогіки в окремий напрям було реалізовано ще у XIX столітті. На сьогодні сучасним ученим вдалось ґрунтовно виокремити методологічні та теоретичні базисні засади порівняльної педагогіки, виокремивши основні етапи її становлення. Водночас, наукова проблема методологічної основи моделі порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих позиціонується більш складною та комплексною, в порівнянні з рядом інших науково-педагогічних проблем (Song, Barlow & Sun, 2023). Призначення порівняльної педагогіки на теоретичному рівні вбачається, першочергово, у описі, аналізі та інтерпретації конкретної реальності, зокрема – специфіки освіти дорослих у різних країнах світу. На емпіричному рівні, функціонал порівняльної педагогіки полягає, здебільшого, у дослідженні освітньої практики різних країн в порівняльно-зіставному контексті.

Формування методологічної моделі порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих передбачає досягнення певних основних цілей, серед яких (Foley, 2020):

- 1) аналітика рівня дослідженості проблеми та теоретичних засад її вирішення певної освітньої проблеми;
- 2) порівняльний аналіз практики вирішення освітньої проблеми в Україні та розвинених країнах європейської спільноти;
- 3) розробка та обґрунтування методологічної моделі порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих з урахуванням зарубіжного досвіду.

Науковцями встановлено, що порівняльно-педагогічне дослідження освіти дорослих являє собою, по суті, порівняння різних освітніх систем, у тому числі, у просторово-географічній варіативності, задля об'єктивної оцінки потенціалу використання позитивного досвіду іншої країни у практичному контексті (Goncharenko, 1997). Основою процесу, при цьому, слугують методи ідентифікації спільностей і відмінностей, визначення причин, тенденцій і загальних закономірностей досліджуваного явища.

Низка учених (Benavot та ін., 2022; Papadopoulos, 2023) акцентують, що методологічним базисом порівняльно-педагогічних досліджень вбачаються такі підходи:

- цивілізаційний, за якого феномен освітнього процесу розглядається в контексті матеріальних, культурних, політичних, наукових, релігійних та інших догм, в межах соціокультурних детермінант динаміки освітніх процесів;
- антропологічний, що передбачає позиціонування освітнього процесу в контексті потреб людини;
- синхронний, котрий пропагує просторове розгортання освітнього процесу в порівняльному співвідношенні;
- діяхронний, за якого просторове розгортання освітнього процесу відбувається у співвідношенні різних культурно-історичних циклів.

Саме методологічні основи вбачаються базисом для ідентифікації максимально прийнятних джерел інформації. Такий підхід дає змогу реалізації критичної оцінки акумульованої інформації, формування структури дослідження, аналітики її переваг і недоліків (Boeren, 2023).

Дефініція методології в освітній галузі являє собою, власне, сукупність прийомів дослідження, вчення про метод пізнання і трансформацію навколишньої дійсності. Методологія формує базис наукового дослідження, детермінуючи характер науково-пізнавального процесу та формалізації наукових знань. У приведеному контексті, методологія розглядається як система принципів, форм, способів побудови теорії і практики дослідницької роботи (Papadopoulos, 2023).

Із метою розроблення ефективної методологічної моделі порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих необхідно враховувати досвід розвинених країн європейської спільноти. Модель порівняльно-педагогічного дослідження в інноваційному контексті

повинна бути ефективно обґрунтована на методологічному, соціально-педагогічному, прогностичному та результативному рівнях (Schweisfurth, Thomas & Smail, 2022). При цьому, повинні бути розроблені хаби методологічних підходів та алгоритмів їх реалізації, а також запропоновані дотичні принципи реалізації порівняльно-педагогічних досліджень. До останніх варто віднести:

- системний підхід;
- неперервність освіти;
- єдність смислів і цілей педагогічної діяльності;
- тотожність векторів часткового і загального;
- поліфундаментальність;
- принцип зіставного аналізу (Foley, 2020; Schweisfurth, Thomas & Smail, 2022).

Методологічна модель порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих у розрізі України та країн європейської спільноти доцільно вибудовувати на основі 4-рівневої концепції, що передбачає наявність окремих послідовних рівнів: аналітико-теоретичного, інтерпретаційно-методологічного, узагальнювального та порівняльно-результативного (Рисунок 1).

Очевидно, що в межах побудованої моделі кожен рівень передбачає наявність оптимальних методологічних підходів та інструментів їх практичної реалізації. Окрім того, необхідними для врахування є загальні принципи реалізації порівняльно-педагогічних досліджень.

Варто зауважити, що на першому рівні – аналітико-теоретичному, доцільно позиціонувати першочерговість вирішення таких завдань, як:

- дослідження наукової літератури з актуальної проблематики;
- акумуляція інформації та дослідження специфіки системи освіти дорослих у контексті євроінтеграції і глобалізації;
- ідентифікація базового апарату термінології та дефініцій;
- визначення існуючих суперечностей і першопричин їх виникнення.

Серед наукових підходів, що слугують умовою об'єктивності отриманої інформації, результативності формації рекомендацій у площині дослідження, варто виокремити системний, синергетичний, парадигмальний, аксіологічний, наративний та інші. Саме вони позиціонуються підґрунтям синергії принципів і концептів у гносеологічну цілісність, стимулюючи пошук додаткової фактичної бази для порівняльного аналізу (Bazić, 2023).

Зокрема, на аналітико-теоретичному рівні методологічної моделі порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих доцільно застосовано такі наукові підходи:

- системний – з метою аналітики структурних компонентів систем освіти дорослих і розгляду їх як цілісного явища;
- синергетичний – задля дослідження процесу організації системи освіти дорослих у загальноєвропейському контексті;
- парадигмальний – у контексті розкриття передумов формації спільного інтегрованого освітнього простору;
- діяхронний – з метою дослідження педагогічних явищ, що перебувають у різних культурно-історичних циклах, в єдиному контексті;
- тезаурусний – задля дослідження множини дефініцій та зв'язків між ними з метою забезпечення точності моделювання (Hordern & Brooks, 2023).

Очевидно, що в межах наукових підходів першого рівня доцільно використовувати як загальнонаукові методи (критичний аналіз, конкретизація, абстрагування, узагальнення тощо), так і конкретно-наукові (системно-функціональний та системно-структурний аналіз, метод термінологічного аналізу, переклад аутентичної літератури тощо) (Chinibayeva, Berikhanova & Anarmetov, 2020).

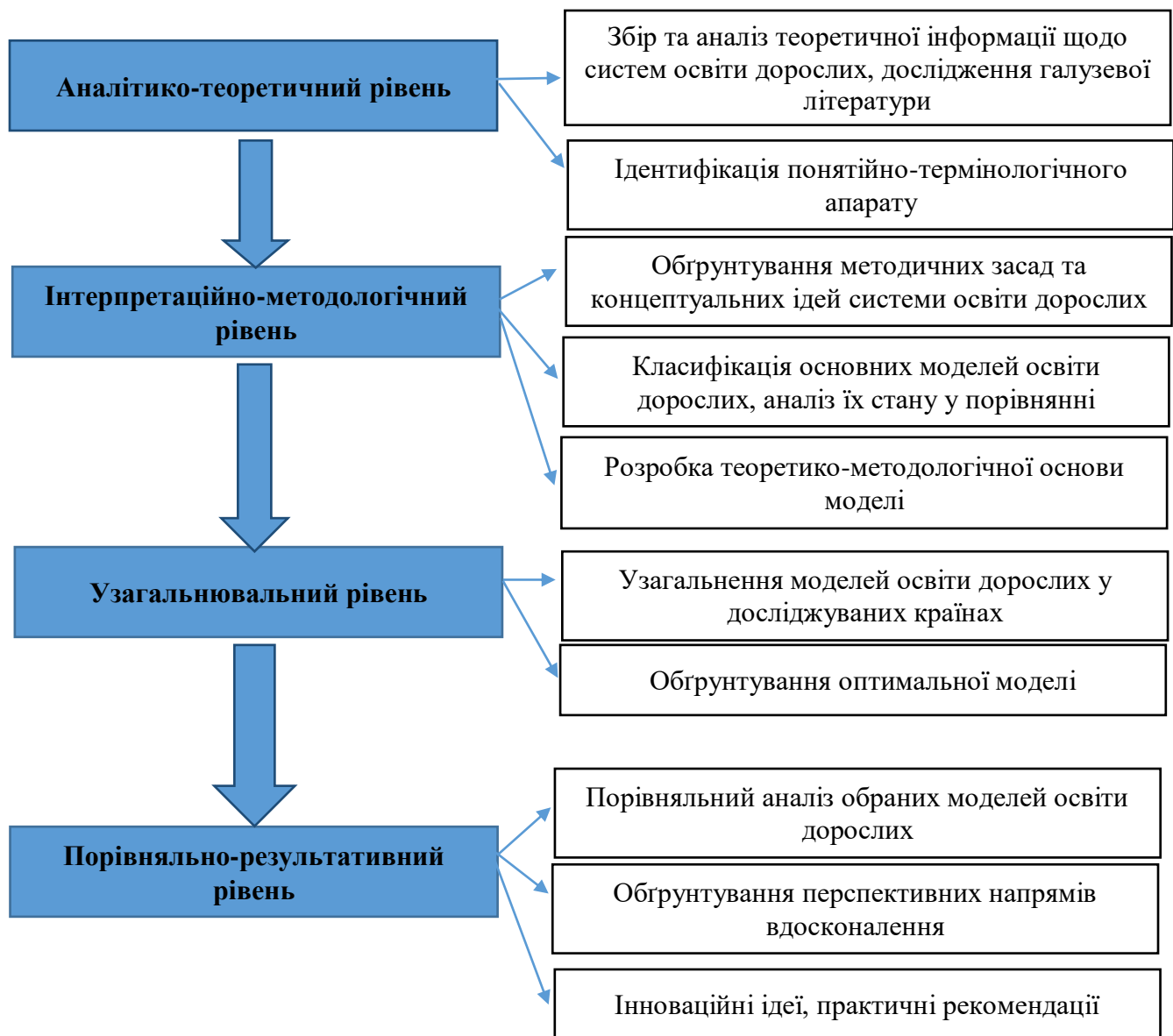

Рисунок 1. **Методологічна модель порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих у контексті досвіду європейських країн та національної практики**

Створено автором самостійно

Другий рівень запропонованої моделі – інтерпретаційно-методологічний, у межах якого необхідно реалізувати такі цілі:

- осмислення організаційно-дидактичних і методичних засад освіти дорослих в європейських країнах та в національному просторі;
- класифікація основних моделей системи освіти дорослих;
- оцінка стану моделей системи освіти дорослих в обраних для порівняльного аналізу країнах;
- ідентифікація концептуальних ідей дослідження;
- розроблення теоретико-методологічної основи моделі дослідження системи освіти дорослих.

На другому рівні оптимальним для практичного використання вбачається системно-цілісний підхід, котрий дотичний із методами системного аналізу і синтезу, узагальнення та класифікації, систематизації та типологізації. Параметричний підхід, у межах якого за

допомогою порівняння та оцінки детермінуються основні характеристики досліджуваних об'єктів на основі єдиної системи якісних і кількісних параметрів, дає змогу реалізувати структурний і функціональний зіставний аналіз за елементами (Hordern & Brooks, 2023). Із конкретно-наукових методів, при цьому, доцільні дедукція, абстрагування та осмислення, а також контент-аналіз.

Узагальнювальний рівень передбачав реалізацію таких цілей:

- узагальнення моделей освіти дорослих;
- обґрунтування системи освіти дорослих згідно з прийнятими нормами;
- розроблення періодизації розвитку системи освіти дорослих в досліджуваних країнах.

Третій рівень передбачав використання герменевтичного підходу за посередництвом методів концептуального аналізу, прогнозування, критичної інтерпретації, тлумачення текстів, тощо, а також інтервального підходу, котрий дозволяє реалізовувати багатоаспектний компонентний аналіз системи освіти дорослих у багатомірному контексті європейського досвіду. Застосовуваний на даному етапі нарративний підхід дозволяє ідентифікувати взаємозалежність інтерпретацій. Серед доцільних методів – індукція та дедукція, абстрагування і конкретизація, вибірковий метод, моделювання педагогічних процесів і явищ. Останній, зокрема, дає змогу розробки графічної моделі системи освіти дорослих у країнах європейської спільноти (Першукова, 2016).

Врешті, четвертий, порівняльно-результативний рівень моделі зосереджений на проведенні порівняльного аналізу системи освіти дорослих, формулюванні висновків дослідження та обґрунтуванні перспективних напрямів розвитку досліджуваного явища із огляду на інноваційні ідеї практичного досвіду європейської спільноти. На цьому рівні доцільно застосовувати метод компаративного аналізу для співставлення даних, аналізу й синтезу результатів, прогнозування та узагальнення вітчизняних та європейських сучасних підходів до організації системи освіти дорослих. Серед інших методів – структурно-логічний аналіз, метод наукової екстраполяції, соціологічні та статистичні методи, систематизація цілей, завдань і стратегій уніфікованої системи освіти дорослих з метою визначення основних загальноєвропейських підходів (Papadopoulos, 2023).

Необхідно зауважити, що при проведенні порівняння необхідно дотримуватися компаративістського підходу, не замінюючи його на порівняння як метод дослідження. При цьому, за доцільне вбачається порівняння не окремих елементів системи, а її структурно-функціонального підґрунтя (Першукова, 2016). Ключові принципи, що детермінують коректність порівняльного аналізу – пріоритет розвитку освітніх систем у напрямі забезпечення цінності людини, єдність сенсу і мети освітньої діяльності; пріоритетність системного підходу; тотожність векторів часткового і загального (Shahjahan et al., 2022). Разом із цим, методологічну основу порівняльно-педагогічного дослідження у сфері освіти дорослих можуть доповнювати методологічні принципи об'єктивності, системності, єдності теорії й практики, історизму, детермінізму, єдності загальнонаукового й конкретно-наукового рівнів методологічного аналізу, послідовності та цілеспрямованості, зіставного аналізу, а також принцип якісної визначеності порівняльного дослідження та неперервності освіти (Chinibayeva, Berikkhanova & Anarmetov, 2020).

Саме неперервність освіти дорослих задовольняється стратегією інформальної освіти, котра в аспекті інтернаціоналізації дозволяє оптимально сформувати життєві навички, доповнити дефіцит його професійної компетентності. У процесі взаємодії з формальною і неформальною освітою, інформальне навчання дорослих в європейській практиці набуває інноваційних якостей. Демократичний характер інформальної освіти спричиняє низку її очевидних переваг і недоліків. Реалізуючись без обмежень в аспектах місця та часу, інформальна освіта являє собою безпосереднє засвоєння знань, оволодіння уміннями і

навичками у процесі професійної чи непрофесійної діяльності (Schweisfurth, Thomas & Smail, 2022). Водночас, інформальна освіта не передбачає отримання здобувачем будь-яких документальних підтверджень здобутих знань, умінь і навичок. Ефективна реалізація відмінних від традиційної методик навчання дорослих передбачає формування комплексного підходу до оптимізації навчальної діяльності шляхом цифровізації переважної більшості процесів, з урахуванням існуючого практичного досвіду зарубіжних країн та індивідуальних особливостей освітнього процесу, що в перспективі має знайти практичне відображення в методологічній моделі порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих (Першукова, 2016).

Інноваційні методичні підходи до освіти дорослих формують ефективне освітнє середовище нового формату, що підвищує якість освіти та забезпечує ефективне формування необхідних навичок у здобувачів освіти. Із метою максимально ефективного використання потенціалу інноваційних методик, доцільно зауважувати потреби різних груп здобувачів освіти. Очевидно, що залучення різноманітних мультимедійних засобів, інтерактивних технологій разом із традиційними методами може суттєво підвищити результативність освіти дорослих. Зокрема, пріоритетним вбачається використання інноваційних цифрових освітніх майданчиків, мобільних додатків, онлайн-ресурсів, що сприяють максимальній імплементації освітнього процесу в систему сучасного світобачення.

У окресленому контексті, сучасна методологічна модель порівняльної педагогіки повинна передбачати реалізацію першочергових завдань – розробку науково обґрунтованих критеріїв для адекватної оцінки якості та ефективності освіти в певній країні, регіоні, у глобальному масштабі; впорядкування, систематизацію та уніфікацію термінів, що використовуються в освітній документації різних країн; виявлення глобальних закономірностей і тенденцій розвитку освіти та врахування їх специфічних проявів у різних країнах та культурах; здійснення прогностичних функцій.

У процесі розроблення методології власного дослідження необхідно керуватись такими основами парадигми проведення порівняльно-педагогічних досліджень:

- можливість порівняльності та зіставлення об'єктів дослідження;
- врахування специфіки соціально-економічного, політичного та культурного розвитку країн, регіонів чи періодів, що досліджуються;
- етапність;
- порівняння на вищому рівні абстракції, при цьому порівнюються не групи, а абстрактні моделі або відповідні типи взаємозв'язків;
- пріоритетність співвідношення загального, особливого та одиничного.

Висновки. Запропонована в дослідженні методологічна модель порівняльно-педагогічного дослідження освіти дорослих дозволяє узагальнити досвід у цій сфері. Побудована на базисі провідних концепцій вітчизняних і зарубіжних науковців порівняльної педагогіки, модель вміщує чотири рівні, оптимальні за методологічно-функціональним наповненням: аналітико-теоретичний, інтерпретаційно-методологічний, узагальнювальний та порівняльно-результативний. Запропоновані рівні передбачають обрання оптимальних та максимально результативних методологічних підходів та методів їх реалізації. При цьому, до уваги приймаються загальноприйняті принципи проведення порівняльно-педагогічних досліджень.

Для сучасної порівняльної педагогіки характерною є повна методологічна невизначеність. Зазвичай, широка сфера порівняльно-педагогічних досліджень вимагає від науковця створення власної методологічної програми та в багатьох аспектах обмежує можливість використання моделей, розроблених іншими дослідниками.

Очевидно, що при проведенні порівняльно-педагогічних досліджень основну увагу необхідно зосередити на аспектах ідентифікації порівняльності об'єктів, встановлення

критеріїв порівняння та репрезентативності фактичного матеріалу. При цьому, важливо дотримуватися догм компаративістського підходу, не замінюючи його на порівняння як метод дослідження. У процесі самого порівняння необхідно порівнювати не окремі елементи системи, а її структуру та функціональні зв'язки, тобто забезпечити виконання принципу «порівняння порівняння».

Проблематика застосування розглянутої методологічної моделі у практичній площині активної цифровізації освітніх процесів та вдосконалення інформальної системи освіти дорослих формує предмет подальших наукових розвідок в окресленій тематиці.

Список використаної літератури

1. Першукова О. Методологічна модель порівняльно-педагогічного дослідження тенденцій розвитку багатомовної освіти школярів у країнах Західної Європи. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2016. № 2. С. 5–15. URL: <http://pps.udpu.edu.ua/article/view/112861/107481> (дата звернення: 1.08.2024).
2. Сухомлинська О. Понятійно-термінологічна система педагогічної науки як предмет наукових досліджень. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. № 1 (8). С. 5–17. DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(8\).2022.262601](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(8).2022.262601)
3. Хриков Є. М. Аналіз стану дослідженості наукової проблеми у галузі порівняльної педагогіки. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 4. С. 57–64. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2512/Doslidzennia.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 1.08.2024).
4. Чопик Ю. Історіографія педагогічної компаративістики: проблема методології дослідження. *Педагогічний дискурс*. 2016. № 21. С. 181–187. URL: <https://ojs.kgpa.km.ua/index.php/peddiscourse/article/view/158> (дата звернення: 1.08.2024).
5. Balendr A. Current Status and Prospects for the Quality Assurance in Border Guards Training: European Experience. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2018. № 8 (4). С. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.2478/rpp-2018-0049>
6. Bazić J. R. Comparative pedagogy and educational systems through an optimal dioptry. *Соціолошки преглед*. 2023. № 57 (3). P. 1023–1030. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1196159> (дата звернення: 22.07.2024).
7. Benavot A., Hoppers C. O., Lockhart A. S., & Hinzen H. (2022). Reimagining adult education and lifelong learning for all: Historical and critical perspectives. *International Review of Education*. № 68 (2). P. 165–194. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11159-022-09955-9>
8. Boeren E. Conceptualizing lifelong learning participation: theoretical perspectives and integrated approaches. *Researching Participation in Adult Education / M. Schemmann (Ed.)*. Köln: Universität zu Köln, 2023. P. 17–31. DOI: <https://doi.org/10.3278/173910W002>
9. Chinibayeva G., Berikkhanova A., & Anarmetov B. Theoretical and Methodological Foundations for the Development of Comparative Pedagogy. *Journal of Educational Psychology-Propositos y Representaciones*. 2020. № 8. DOI: <http://dx.doi.org/10.20511/pyr2020.v8nSPE2.652>
10. Foley G. Introduction: The state of adult education and learning. *Dimensions of adult learning*. London: Routledge, 2020. P. 3–18. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003115366>
11. Hordern J., & Brooks C. The core content framework and the 'new science' of educational research. *Oxford review of education*. 2023. № 49 (6). P. 800–818. DOI: <https://doi.org/10.1080/03054985.2023.2182768>
12. Malach J. Ethical codes in adult education as subjects of comparative analysis. *European journal for research on the education and learning of adults*. 2020. № 11 (2). P. 199–217. DOI: <https://doi.org/10.3384/rela.2000-7426.ojs841>
13. Papadopoulos D. Individualising processes in adult education research: a literature review. *International Journal of Lifelong Education*. 2023. № 42(1). P. 8–21. DOI: <https://doi.org/10.1080/02601370.2022.2135141>
14. Schweisfurth M., Thomas M. A., & Smail A. Revisiting comparative pedagogy: Methodologies, themes and research communities since 2000. *Compare: A Journal of Comparative and*

- International Education*. 2022. № 52 (4). P. 560–580. DOI: <https://doi.org/10.1080/03057925.2020.1797475>
15. Shah R. K., Campus S. Conceptualizing and defining pedagogy. *IOSR journal of research & method in education*. 2021. № 11 (1). P. 6–29. DOI: <https://doi.org/10.9790/7388-1101020629>
  16. Shahjahan R. A., Estera A. L., Surla K. L., & Edwards K. T. «Decolonizing» curriculum and pedagogy: A comparative review across disciplines and global higher education contexts. *Review of Educational Research*. 2022. № 92 (1). P. 73–113. DOI: <https://doi.org/10.3102/00346543211042423>
  17. Sodikov U. J. (2024). Methodological Approaches in Modern Pedagogical Research. *Science Time Journal*. № 2 (1). P. 75–82. URL: <https://uzresearchers.com/index.php/stj/article/view/3269> (дата звернення: 25.07.2024).
  18. Sokol M., Tsaryk O., Rozlutska G., Hupka-Makohin N., Horenko I. The system of pedagogical concepts in globalization conditions. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. № 9 (4). P. 43–52. URL: <https://www.proquest.com/openview/64aa2598ab579fc4f95b647f5512e045/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2045597> (дата звернення: 1.08.2024).
  19. Song S., Barlow E., Sun J. Exploring Topics and Trends on Pedagogical Research: Comparative Analysis. *Asia-Pacific Journal of Business & Commerce*. 2023. № 15 (3). P. 138–156.
  20. Zajda J., Rust V. *Globalisation and Comparative Education: Changing Paradigms*. Vol. 24. Dordrecht: Springer, 2021. 228 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-94-024-2054-8>

References

- Pershukova, O. (2016). Metodologichna model porivnyalno-pedagogichnogo doslidzhennya tendencij rozvitku bagatomovnoyi osviti shkolnyariv u krayinah Zahidnoyi Yevropi [Methodological model of comparative pedagogical research of trends in the development of multilingual education of schoolchildren in Western Europe]. *Comparative and Pedagogical Studies*, 2, 5–15. <http://pps.udpu.edu.ua/article/view/112861/107481>
- Sukhomlynska, O. (2022). Ponyatijno-terminologichna sistema pedagogichnoyi nauki yak predmet naukovih doslidzen [Conceptual and terminological system of pedagogical science as a subject of scientific research]. *Social work and social education*, 1 (8), 5–17. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(8\).2022.262601](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(8).2022.262601)
- Khrykov, Ye. M. (2015). Analiz stanu doslidzhenosti naukovoyi problemi u galuzi porivnyalnoyi pedagogiki [Analysis of the state of research of a scientific problem in the field of comparative pedagogy]. *Ukrainian Pedagogical Journal*, 4, 57–64. <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2512/Doslidzennia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Chopyk, Yu. (2016). Istoriografiya pedagogichnoyi komparativistiki: problema metodologiyi doslidzhennya [Comparative Historiography Teaching: The Problem of Research Methodology]. *Pedagogical discourse*, 21, 181–187. <https://ojs.kgpa.km.ua/index.php/peddiscourse/article/view/158>
- Balendr, A. (2018). Current Status and Prospects for the Quality Assurance in Border Guards Training: European Experience. Порівняльна професійна педагогіка. *Comparative Professional Pedagogy*, 8 (4), 20–25. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppp_2018_8%284%29_5
- Bazić, J. R. (2023). Comparative pedagogy and educational systems through an optimal dioptry. *Социолошки преглед*, 57 (3), 1023–1030. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1196159>
- Benavot, A., Hoppers, C. O., Lockhart, A. S., & Hinzen, H. (2022). Reimagining adult education and lifelong learning for all: Historical and critical perspectives. *International Review of Education*, 68 (2), 165–194. <https://doi.org/10.1007/s11159-022-09955-9>
- Boeren, E. (2023). Conceptualizing lifelong learning participation: theoretical perspectives and integrated approaches. In M. Schemmann (Ed.), *Researching Participation in Adult Education* (pp. 17–31). Universität zu Köln. <https://doi.org/10.3278/I73910W002>
- Chinibayeva, G., Berikhanova, A., & Anarmetov, B. (2020). Theoretical and Methodological Foundations for the Development of Comparative Pedagogy. *Journal of Educational Psychology-Propositos y Representaciones*, 8. <http://dx.doi.org/10.20511/pyr2020.v8nSPE2.652>

- Foley, G. (2020). Introduction: The state of adult education and learning. In *Dimensions of adult learning* (pp. 3–18). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003115366>
- Hordern, J., & Brooks, C. (2023). The core content framework and the 'new science' of educational research. *Oxford review of education*, 49 (6), 800–818. <https://doi.org/10.1080/03054985.2023.2182768>
- Malach, J. (2020). Ethical codes in adult education as subjects of comparative analysis. *European journal for research on the education and learning of adults*, 11 (2), 199–217. <https://doi.org/10.3384/rela.2000-7426.ojs841>
- Papadopoulos, D. (2023). Individualising processes in adult education research: a literature review. *International Journal of Lifelong Education*, 42 (1), 8–21. <https://doi.org/10.1080/02601370.2022.2135141>
- Schweisfurth, M., Thomas, M. A., & Smail, A. (2022). Revisiting comparative pedagogy: Methodologies, themes and research communities since 2000. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 52 (4), 560–580. <https://doi.org/10.1080/03057925.2020.1797475>
- Shah, R. K., & Campus, S. (2021). Conceptualizing and defining pedagogy. *IOSR journal of research & method in education*, 11 (1), 6–29. <https://doi.org/10.9790/7388-1101020629>
- Shahjahan, R. A., Estera, A. L., Surla, K. L., & Edwards, K. T. (2022). «Decolonizing» curriculum and pedagogy: A comparative review across disciplines and global higher education contexts. *Review of Educational Research*, 92 (1), 73–113. <https://doi.org/10.3102/00346543211042423>
- Sodikov, U. J. (2024). Methodological Approaches in Modern Pedagogical Research. *Science Time Journal*, 2 (1), 75–82. <https://uzresearchers.com/index.php/stj/article/view/3269>
- Sokol, M., Tsaryk, O., Rozlutska, G., Hupka-Makohin, N., & Horenko, I. (2020). The system of pedagogical concepts in globalization conditions. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9 (4), 43–52. <https://www.proquest.com/openview/64aa2598ab579fc4f95b647f5512e045/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2045597>
- Song, S., Barlow, E., & Sun, J. (2023). Exploring Topics and Trends on Pedagogical Research: Comparative Analysis. *Asia-Pacific Journal of Business & Commerce*, 15 (3), 138–156.
- Zajda, J., & Rust, V. (2021). *Globalisation and Comparative Education: Changing Paradigms (Vol. 24)*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-94-024-2054-8>

Стаття надійшла до редакції 12.08.2024

Прийнято до друку 28.11.2024

MODEL METODOLOGICZNY BADANIA PORÓWNAWCZO-PEDAGOGICZNEGO EDUKACJI DOROSŁYCH

Viktor Vashchenko

<https://orcid.org/0009-0004-2980-7550>

Aspirant, Instytut Edukacji Pedagogicznej

i Edukacji Dorosłych imienia Iwana Ziaziun Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy,

ul. M. Berlinskoho 9, 04060, Kijów, Ukraina

W artykule podsumowano doświadczenia w zakresie modelowania badań porównawczo-pedagogicznych oraz zaproponowano model metodologiczny w kontekście edukacji dorosłych. Badanie uwypukla problematykę badań porównawczo-pedagogicznych w dziedzinie edukacji dorosłych w Ukrainie w warunkach społeczeństwa eurointegracyjnego. Ustalono, że w tym aspekcie szczególnego znaczenia nabiera systematyzacja i uogólnienie praktycznych doświadczeń krajów wspólnoty europejskiej. Zaprezentowany model metodologiczny o charakterze synergicznym obejmuje kilka poziomów: analityczno-teoretyczny, interpretacyjno-metodologiczny, uogólniający oraz porównawczo-rezultatywny. Dla każdego z tych poziomów określono optymalne podejścia metodologiczne, a także metody i narzędzia ich realizacji. Zbadano potencjał praktycznego zastosowania zaproponowanego modelu, w szczególności do badania systemów edukacji dorosłych w krajach wspólnoty europejskiej. Przeanalizowano możliwości wykorzystania tych doświadczeń w celu ich wdrożenia do systemu edukacji dorosłych w Ukrainie. Omówiono potencjał

edukacji nieformalnej jako procesu samoorganizowanego zdobywania kompetencji. Udowodniono, że mimo iż edukacja nieformalna nie musi być celowo zaplanowana ani strukturalna, aktywnie wspiera rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych, będąc jedną z kluczowych kompetencji osobistych. Stwierdzono, że koncepcja edukacji nieformalnej stwarza warunki do samorealizacji, zdobywania nowych umiejętności, podnoszenia motywacji oraz poziomu kompetencji zawodowych. Określono polityki i programy, które warto wdrożyć w odpowiedzi na globalizację edukacji jako narzędzie maksymalnego wykorzystania jej potencjału. Przeanalizowano poziom internacjonalizacji edukacji dorosłych na poziomie krajowym oraz zbadano strategie organizacyjne z perspektywy programów celowych i osobistej motywacji uczestników edukacji.

Słowa kluczowe: badanie pedagogiczne, badanie porównawczo-pedagogiczne, edukacja dorosłych, kraje Unii Europejskiej, model metodologiczny, pedagogika porównawcza, przygotowanie zawodowe.

METHODOLOGICAL MODEL OF COMPARATIVE PEDAGOGICAL RESEARCH OF ADULT EDUCATION

Viktor Vashchenko

<https://orcid.org/0009-0004-2980-7550>

PhD student, Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education,
9 M. Berlynsky Str., 04060 Kyiv, Ukraine

The article summarizes the experience of modeling comparative pedagogical research and proposes a methodological model in the context of adult education. The study actualizes the issues of comparative pedagogical research in the field of adult education in Ukraine in the context of European integration of social development. It is found that the generalization and systematization of practical experience of the countries of the European community is of particular importance in this aspect. The synergistic methodological model proposed in the study includes several levels – analytical and theoretical, interpretive and methodological, generalizing and comparative and effective. The author identifies the optimal methodological approaches for each of the four levels, as well as methods and tools for their implementation. The potential for applying the proposed methodological model in practice, in particular, for studying the adult education system in the countries of the European community, is investigated. The possibility of using this experience for the purpose of its implementation in the adult education system in Ukraine is analyzed. The potential of informational education, which is a process of self-organized acquisition of certain competencies, is investigated. It is proved that, being not necessarily purposeful and structured, information education actively contributes to the expansion of professional knowledge and skills and is positioned as one of the key competencies of the individual. It has been established that the concept of information education forms the prerequisites for self-realization, acquisition of new knowledge, skills and abilities, increasing motivation and level of professional competence. The policies and programs that should be implemented in response to the globalization of education as a tool for maximizing its potential are identified. The analysis of the national level of internationalization of adult education is carried out, its organizational strategies are considered through the prism of targeted programs and personal motivation of students.

Keywords: adult education, comparative pedagogical research, comparative pedagogy, European Union countries, methodological model, pedagogical research, vocational training.